

posudek vedoucího bakalářské práce

Markéta Stejskalová: Děs a hrůza (ve výtvarném umění) a jak s ním naložit ve výtvarné výchově

V úvodu autorka velmi bezprostředně téma otevírá. „*Každý se někdy v životě bál,*“ píše a vstupuje tak do tématu, které je každému z nás blízké, jakkoliv ne vždy příjemné. Začíná definicí pojmů. Vychází z psychologie (Nakonečný, Stuchlíková), historie a religionistiky (Delumeau) - oblastí, z nichž staví i další text. Strach je mnohostranně podmíněný. Mimo jiné věkem, vzděláním, místem; závisí také na řadě biologických faktorů. Protože se však autorka pohybuje v oblasti výtvarného umění, cílí přirozeně do ní a představuje umění jako prostředek vizualizace našeho strachu a nástroj k jeho sdělení. Umění z podstaty pracuje s emocemi a strach je jednou z našich emocí nejvýraznějších.

V teoretické části si logicky všímá projevů strachu. Zkušenost s nimi nám pomáhá v jeho rozpoznání v uměleckém díle a současně vytváří jakýsi slovník projevů, které pokud použijeme, srozumitelně strach vizualizujeme. Velmi příhodně autorka představuje systém nuancí a odstínů strachu a jeho zdrojů. A tak se čtenář dozvídá o ošklivosti, která generuje pocit strachu, o děsu jako excitovanému strachu tzv. „bez příčiny“ či o bezpečí jako jistém protikladu strachu.

Ve druhém kapitole otevírá téma historie strachu. Vychází ze studie francouzského historika Jeana Delumeaua (Dějiny strachu). Znovu zjišťujeme, že strach je závislý na řadě faktorů, zejména však na úrovni poznání. Tak strach dnešní není strachem minulosti, jakkoliv si s ním v naléhavosti nezadá. Děs a hrůzu z démonů, čertů či zruďných bytostí vystřídal strach z terorismu či „elektronického“ ohrožení (kap. 2.1, 2.2). Tato zjištění dovedla autorku logicky k výzkumu, pilotáži – základní hypotézou, kterou jí autorka ověřovala, je teze „do jaké míry je proměna zdroje strachu závislá na věku člověka“. Zvolila 4 věkové skupiny: předpubertální děti, mladé lidi ve věku kolem 20 let, střední věk a seniory.

V obsáhlé třetí kapitole se věnuje strachu, děsu a hrůze ve výtvarném umění. Nejprve obecně, pak ve specifických podkapitolách (lidské deformace, 2 v 1, podivní lidé a nemoci, ďábel a peklo, čarodějnictví, krev). Nakonec (v kapitole 3.2) vybírá tři (čtyři) umělce na nichž prezentuje způsob práce se strachem – Edvarda Muncha, Francisca Goyu a Jake a Dinos Chapmanovy. Výběr je to dobrý a relevantní a autorka se dotýká specifického pojetí strachu u jednotlivých autorů.

Kapitola 3.3. tvoří jakýsi mentální přechod k didaktické části a je věnovaná dětskému výtvarnému projevu pod prizmatem strachu. Jde především o symbolickou barevnost se strachem spojenou (zdroje: Kulka, Uždil, Davido).

Úvod didaktické části je překvapivě zralý a definuje základní úskalí zkoumané problematiky: „*Pracovat ve výtvarné výchově, především na základní škole, s tématem děsu a strachu nemusí být úplně bez obtíží. Je třeba citlivě vnímat psychické ustrojení žáků, respektovat jejich věk a emoční zralost. Výtvarné úlohy by měly pomáhat děsu a strachu porozumět, komunikovat ho a pomáhat hledat pro tuto komunikaci výrazové prostředky, a nikoliv děs a hrůzu prohlubovat či vyvolávat.*“ Na tomto základě představuje autorka tři úlohy, které také odučila. Jednotlivé úlohy jsou přehledně strukturované, včetně vazeb na RVP, motivaci, materiálové krytí či vazeb na dějiny výtvarného umění. Nejčitelnější je pro žáky, myslím, první úloha. Ve druhé a třetí stoupá náročnost imaginace a zejména v případě třetí prostorové úlohy si nejsem jistý schopností žáků 6. třídy vymodelovat *strach*. Realizace by byla náročná v motivační části a navrhovaná myšlenková mapa by musela být opravdu dobře strukturovaná. V didaktické části oceňuji již zmíněný fakt, že studentka část úloh odučila.

V praktické části navazuje autorka na trojici (čtveřici) představených umělců (Edvard Munch, Francisco Goya a Jake a Dinos Chapman). Její výtvarné realizace jsou autorským dialogem s analyzovanou formou každého ze zmíněných umělců. Skrze jejich strach promítá autorka ten svůj – zážitek z autonehody. Všechna tři řešení jsou velmi osobitá a analýza poučená. Tento cyklus doplňují ilustrace povídky Edgara Allana Poea *Černý kocour* včetně grafického zpracování a sazby.

Předložená bakalářská práce se nevyhýbá nelehkému tématu. Je pozoruhodné, s jakou jistotou se ho autorka zhostila! Práce je přehledně strukturovaná, jistá a současně inspirativní. Neodehrává se v klišé ani formálních sděleních. Je opřena jak o prostudovanou literaturu, tak o osobní zážitek. Možná proto působí velmi koherentně a přesvědčivě.

Práci doporučuji k obhájení.

V Praze 7.5.2018

doc. ak. mal. Mgr. Martin Velíšek, Ph.D.